כדלעת מני [א]ר"ע היא דדריש ריבויי ומיעוטי דתניא [1]והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו ריבה את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו מיעט ואת כל שערו יגלח חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי ריבה ריבה דכוליה גופיה ומאי מיעט [א]מיעט שיער שבתוך החוטם מאי הוי עלה ת"ש דאמר רב הונא בר אשי אמר רב אין שם עפר [ב]מביא רקבובית ירק ומקדש [ג]ולא היא רקבובית ירק הוא דהואי עפר אפר לא הואי עפר: כדי שיראה על המים: תנו רבנן [ד]שלשה צריכין שיראו [ה]עפר סוטה [ו]ואפר פרה [ז]ורוק יבמה משום רבי ישמעאל אמרו אף דם צפור מאי טעמא דרבי ישמעאל דכתיב [2]וטבל אותם בדם הצפור וגו' ותניא בדם יכול בדם ולא במים ת"ל (א) במים אי מים יכול במים ולא בדם ת"ל בדם הא כיצד [ח]מביא מים שדם ציפור ניכר בהן וכמה רביעית ורבנן ההוא לגופיה דהכי קאמר רחמנא אטביל בדם ובמים ורבי ישמעאל אם כן לכתוב רחמנא וטבל בהם בדם ובמים למה לי לניכר ורבנן אי כתב רחמנא וטבל בהם הוה אמינא האי לחודיה והאי לחודיה כתב רחמנא בדם ובמים לערבן ור' ישמעאל לערבן קרא אחרינא כתיב [3]ושחט את הצפור האחת וגו' ורבנן אי מההוא הוה אמינא לישחטיה סמוך למנא ונינקטינהו לוורידין ולקבליה לדם במנא אחרינא קמ"ל בעא מיניה ר' ירמיה מר' זירא גדולה ומדחת את המים קטנה ונדחית מפני המים מהו א"ל [ג]לאו אמינא לך לא תפיק נפשך לבר מהילכתא בצפור דרור שיערו רבנן אין לך גדולה שמדחת את המים ואין לך קטנה שנדחית מפני המים ת"ר [ד][ט]הקדים עפר למים פסול ור' שמעון מכשיר מ"ט דרבי שמעון דכתיב [4]ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת ותניא אמר ר"ש וכי עפר הוא והלא אפר הוא שינה הכתוב במשמעו לדון הימנו גזירה שוה נאמר כאן עפר ונאמר להלן עפר מה להלן עפר על גבי מים אף כאן עפר על גבי מים ומה כאן הקדים עפר למים כשר אף להלן הקדים עפר למים כשר והתם מנלן תרי קראי כתיבי כתיב עליו אלמא אפר ברישא וכתיב מים חיים אל כלי אלמא מים ברישא הא כיצד רצה זה נותן רצה זה נותן [ה]ורבנן אל כלי [ו]דוקא עליו [י]לערבן ואימא עליו דוקא אל כלי שתהא [ז]חיותן בכלי מה מצינו בכל מקום מכשיר למעלה אף כאן מכשיר למעלה:

מתני'

כדלעת מני. הא דקתני מגלחו תגלחת שניה כראשונה רבי עקיבא היא: **מאי הוי עלה.** דבעיין לעיל [ע"א] אם אין שם עפר מהו שיתן שם אפר: ה"ג **מביא רקבובית ירק ומקדש רקבובית ירק הוא דהוי עפר וכו'** ולא גרס ולא היא: **ומקדש.** נותנו [ה]במקום והמקום מקדשו וחוזר ונוטלו ונותנו למים: **עפר סוטה.** דכתיב (במדבר ה) אל המים שירא עליהן מדלא כתיב (ב) במים: **ורוק יבמה.** לעיני הזקנים דכתיב לעיני הזקנים וחלצה וירקה (דברים כה): (ג) **ואפר פרה.** דגזירה שוה גמירי מהדדי עפר סוטה ואפר פרה כדלקמן: **אף דם צפור.** של מצורע ששוחטו אל כלי חרש על מים חיים וצריך שלא יתן מים אלא כשיעור שיהא דם צפור ניכר בהן: **ת"ל מים.** ולא גרס במים דהא על המים החיים כתיב בקרא: **וכמה הן רביעית.** כדמפרש לקמן: [ו]**בצפור דרור.** שיערו חכמים שאין במינה גדולה שמדחה את המים ולא קטנה שנדחת מפני המים שהן רביעית: **אטביל בדם ובמים.** ואפי' אין ניכר: **קרא אחרינא כתיב.** ששוחט לתוך המים והרי הן מעורבין מעיקרא: **ולינקטינהו לוורידים.** יאחוז בין אצבעותיו שלא יצא מהן דם: **גדולה ומדחה את המים.** שאין מים ניכר מפני רוב הדם: **לא תפיק נפשך לבר מהילכתא.** כל דברי חכמים שנקבעו אל תהרהר אחריהן: **הקדים עפר למים בסוטה פסול.** כדכתיב ונתן אל המים [ז] אלמא מים ברישא וכתיב ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת [ח] דבעינן כסדר הכתוב בפרשה: **מה להלן.** בסוטה מצותו לכתחילה עפר אל המים כדכתיב נה אף כאן בפרה עפר אל המים מצותו כן לכתחילה ולא תימא ונתן עליו דוקא דמשמע עפר לכתחילה: **ומה כאן.** בפרה הקדים עפר למים כשר כדמפרש ואזיל: **והתם מנלן.** גבי פרה דאם הקדים עפר למים כשר: **מים חיים אל כלי.** משמע מים לצד הכלי ולא עפר חוצץ בינתיים: **ורבנן.** דאמרי לעיל בסוטה הקדים עפר למים פסול אמרי לך בפרה נמי פסול דאל כלי דוקא דמשמע מים ברישא והא דכתיב ונתן עליו מים [ט] לערבן לאחר שנתן אפר אל המים צריך להפך המים עליו ולערבן: ה"ג **ואימא עליו דוקא אל כלי שתהא חיותן בכלי.** ואימא עליו דוקא שיהא עפר תחילה. והא דכתיב מים חיים אל כלי לאו למימרא שיהו המים לצד הכלי אלא למימר שיהא חיותן בכלי שלא יטול מן המעיין בכלי אחר ויתן לתוך זה אלא בכלי זה ישאבם מן המעיין: **מה מצינו בכל מקום.** בסוטה: **מכשיר למעלה.** עפר הוא המכשיר את המים לבדוק אותה וכן דם צפור של מצורע שמכשיר את המים להזאה אף כאן עפר מכשיר את המים:

מתני'

מאי הוי עלה. תימה מאי קא בעי כיון דלאו שיורא הוא אם כן תפשוט וי"ל דלא איתברר להו האי דקיירא אי משום טעמא דספרי' ולאו שיורא הוא אי משום דתנא נתת לשיורא: **מביא** מים שדם צפור ניכר בהם וכמה רביעית ורבנן ההוא לגופיה. קשיא לרבי הכא אמר דרבנן פליגי עלה ובפ' ג' מינין (נזיר דף לח.) קא חשיב ליה בהדי עשר רביעיות מחמש מיוליתא וקא פריך התם ותו ליכא והא איכא ומייתי מתניתין דהכא היה מביא פיילי של חרש וכו' ומשני בפלוגתא לא קא מיירי והא דמצורע נמי פלוגתא היא וקא חשיב ליה ונראה דהא פלוגתא דהכא לא דמיא לפלוגתא דמייתי התם כגון נוטלין לידים לאחד ואפילו לשנים ור' יוסי דפליג התם בפ"ק דמסכת ידים (מ"א) ואמר לא סגי ליה לשנים ברביעית דבעי לאחרון נמי רביעית וכן במתניתין היה מביא פיילי של חרש דת"ק דרבי יהודה לא סגי ליה ברביעית וכן גבי ביטול מי רגלים דקאמר תנא קמא כל שהוא אבל הכא רבנן מודו בפחות מרביעית לא אפשר ואי בעי סגי ברביעית מיהו לכתחילה מביא חצי לוג כדתנן בריש פרק י"ד דמסכת נגעים כיצד מטהרין את המצורע היה מביא פיילי של חרש חדשה ונותן לתוכה [כ]חצי לוג מים חיים והא דתנן בפ' שתי מדות (מנחות דף פח.) רביעית מה היתה משמשת [ל]רביעית מים למצורע ר' ישמעאל היא: **מביא** מים שדם ניכר בהם וכמה רביעית. וא"ת וכי אינו ניכר ביותר מרביעית והא תנן בפ"ז דמסכת מקואות (מ"ה) ומייתי לה בגמרא בכמה דוכתי בשילהי פ"ק דשחיטת חולין (דף כו.) ובפ"ק דמכות (דף ג:) ג' לוגין מים שנפל לתוכן קורטוב יין ומראיהן כמראה יין אלמא דאפילו יין ניכר בג' לוגין וכ"ש דם דסומק טפי וי"ל ניכר דקאמר ממשותו של דם ולאו בשינוי מראה דעלמא (מ"ר) והשתא לא תיקשה מה שהיה תמיה רבי נמי מהא דקאמרינן בהקומץ רבה (מנחות דף כב.) ופרק גיד הנשה (חולין דף צח:) לרבי יהודה דיליף למין במינו דאינו בטל ממאי דכתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר הדבר ידוע שדמו של פר מרובה משל שעיר אלמא דמין במינו לא בטיל ורבנן אמרי עולין אין מבטלין זה את זה והא הכא דהוה מין שלא במינו והדבר ידוע שהמים מרובין על הדם ואפילו הכי כתיב בדם וי"ל כיון * דממשותו ניכר הרי הוא בעין: **קטנה** ונדחית מפני המים מהו. תימה אליבא דמאן קא מיבעיא ליה אי לרבי ישמעאל פשיטא דפסול דהא בעי שיהא דם צפור ניכר אי לרבנן הא לא קפדי * אהיכר מים ונראה דהא בעיא לא לשון ספיקא אלא שהיה תמיה על דברי ר' ישמעאל דאמר רביעית לעולם דם צפור ניכר בהן והא פעמים שאינו ניכר שהמים מדחין אותו כגון קטנה ופעמים שאין המים ניכרין כגון גדולה והיכי קים לרבנן לשעוריה בצפור שיהא דמה ניכר לעולם ברביעית דומיא דפ"ק דר"ה (דף יג.) דאמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא מי קים להו לרבנן בין שליש לפחות משליש אמר ליה לאו אמינא לך לא תפיק נפשך לבר מהלכתא וכו': **שינה** הכתוב במשמעו. תימה לרבי וכי שינוי הוא שנקרא אפר עפר והכתיב (מלכים ב כג) וישרוף אותה בנחל קדרון וידק לעפר וכן ואכות אותו טחון היטב עד אשר דק לעפר (דברים ט) וי"ל אותן שלא נעשית אפר ע"י שריפה אלא צריכין כתישה נקראין עפר אבל פרה עיקר מצות שריפתה לאפר אע"פ שאם היו שם אודין היו כותשין אותם כדאיתא בספרי וכדתנן בפ"ג דפרה נשרפה חובטין אותה במקלות משום אודין שלא נעשו אפר מיהו עיקר מצות שריפתה לאפר הוא: **שינה** הכתוב במשמעו. תימה וכי מפני כך שינה והאמר בפרק כיסוי הדם (חולין דף צח:) דלכך שינה אליבא דב"ה ללמד שאפר נקרא עפר וי"ל תרתי שמע מינה:

הגלות

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פי"א מהל' טומאת צרעת הל"א סמג עשין רלו רלח:

לב ב ג מיי' פ"ד מהל' סוטה הלי"ג:

לג ד מיי' שם פ"ג הלי"ו:

לד ה מיי' פ"ט מהל' פרה אדומה הל"א סמג עשין רלג:

לה ו מיי' פ"ד מהל' יבום וחליצה הל' ז סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' לא ובסדר חליצה סעי' נג ובפירוש סדר חליצה סעי' עו עז עח:

לו ז מיי' פי"א מהל' טומאת צרעת הל"א סמג עשין רלו רלח:

לז ח מיי' פ"ד מהל' סוטה הלי"ג:

לח ט י מיי' פ"ט מהל' פרה אדומה הל"א סמג עשין רלג:

◆

תורה אור השלם

1. וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלַּח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת זְקָנוֹ וְאֵת גַּבֹּת עֵינָיו וְאֶת כָּל שְׂעָרוֹ יְגַלֵּחַ וְכִבֶּס אֶת בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהֵר: ויקרא יד ט

2. וְלָקַח אֶת עֵץ הָאֶרֶז וְאֶת הָאֵזֹב וְאֵת שְׁנִי הַתּוֹלַעַת וְאֵת הַצִּפֹּר הַחַיָּה וְטָבַל אֹתָם בְּדַם הַצִּפֹּר הַשְּׁחוּטָה וּבַמַּיִם הַחַיִּים וְהִזָּה אֶל הַבַּיִת שֶׁבַע פְּעָמִים: ויקרא יד נא

3. וְשָׁחַט אֶת הַצִּפֹּר הָאֶחָת אֶל כְּלִי חֶרֶשׂ עַל מַיִם חַיִּים: ויקרא יד ה

4. וְלָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֲפַר שְׂרֵפַת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מַיִם חַיִּים אֶל כֶּלִי: במדבר יט יז

◆

תוספות שאנץ

בא רקבובית ירק ומקדש (צ"ל [טנית]) [רקבובית] ירק הוא דהוי עפר כו'. ולא גרס ולא היא כפ"ה. נראה משום דקא בעי מאי הוי עלה ומייתי עלה ת"ש משמע שבא להוכיח ממה מיהו דבכך אין לו יחקר דמצינו בכמה מקומות דבעי מאי הוי עלה ומייתי ליה ולא פשטא ול"ג מידי: מים שדם צפור ניכר בהם וכמה רביעית. מכאן נראה דל"ג במשניות דנגעים חצי לוג. דקאמר כיצד מטהרין את המצורע מביא פיילי של חרש חדשה ונותן לתוכה חצי לוג של מים חיים ול"ג חצי לוג דהכא משמע דלא בעי אלא רביעית. וי"ל דשפיר גרסי' ליה התם חצי לוג ונעמיד כרבנן כר' ישמעאל דהכא דס"ל דבעי בסוטה חצי לוג וילפי' מצורע מסוטה מג"ש דכלי כלי. ולא נראה דבמנחות פ' ב' מדות סתם לן תנא [א] דר' יהודה דאמר רבי' של מצורע דקאמר כתיב חצי לוג לסוטה ורבי' למצורע אלמא משמע דלא ילפי להו מהדדי וכן משמע בנזיר פ' ג' מינין דקא חשיב עשר רביעיות הן וקחשיב רביעית דמצורע ופרי' התם והאיכא נמי רבי' דסוטה ומשני בפלוגתא לא קא מיירי אלמא משמע דליכא מאן דפליג גבי רבי' דמצורע מדקא חשיב ליה מן העשר רביעיות ולא ילפי' מצורע מסוטה על כן ל"ג במשניות חצי לוג כדפרישי': וכי עפר היא והלא אפר היא. אע"ג דאמרי' בפ' כסוי הדם דנפקא להו לב"ה מהכא שמכסין באפר משום דאפר איקרי עפר ולא אמרי דשינה לר"ש דהכא מ"מ לא משני הקרא לקרות אפר עפר ואין הלשון משמע כן. מה מצינו בכל מקום מכשיר למעלה בתורה עפר הוא המכשיר

מסורת הש"ס

א) [שבועות כו.], ב) [תוספתא פ"א ע"ש], ג) [ר"ה יג.], ד) תמורה יב: ע"ש [תוספתא דפרה פ"ו], ה) [פסחים לד:], ו) במקום פי' במתקן. רש"ל, ז) [צ"ל אחר ד"ה לא תפיק], ח) [במדבר ה], ט) [שם], י) [במדבר יט], כ) [ע' בר"ש דליכא לגרסי הכי במשנה שם אבן לפניו איתא רביעית וע' תוס' מנחות פח. ד"ה רביעית], ל) רביעית מים למצורע פי' היה מביא מים שדם צפור ניכר בהם וכמה רביעית אתי כר' ישמעאל וא"ת כו' וי"ל כו' והד"א. מהרש"ל,

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ת"ל מים כצ"ל ואות ב' נמחק: (ב) רש"י ד"ה עפר וכו' כתיב ונתן במים: (ג) ד"ה ואפר נ"ל קודם ד"ה ורוק:

◆

גליון הש"ס

גמ' ורבנן אל כלי וכו'. עיין רש"י פסחים ד' לה ע"ב ד"ה מצוה וצ"ע: תוד"ה מביא וכו' דממשותו ניכר. תמוה לי הא לרבנן לא בעי היכר דם. ונהי דלדרשה וטבל בדם צריך לגופה מ"מ הא הדם בטל ולא מתקיים בדם וכן לר"י נפיק רק מיותרא והא בגל"ה צריך ממשות ניכר שלא יתבטל. ונעיקר קושיתם י"ל דהא דם במים הוי לאו מינו ובכה"ג מק' עדיין שם דם עליו דהאוכלו חייב משום דם. ורק בדם הפר דהוי מין במינו לדין ביטולו ברוב כיון דטעמן שוה: ד"ה קטנה בו'. אהיכר מים. אהיכר דם כצ"ל:

◆

מוסף רש"י

לא תפיק נפשך לבר מהילכתא. לפקפק בשיעור חכמים (ר"ה יג.). הקדים עפר למים. גבי סוטה, הקדים עפר שבקרקע למים בכלי (תמורה יב:). דכתיב. גבי מי חטאת ולקחו לטמא כו' (שם). נאמר כאן. במי חטאת, עפר, ונאמר כאן. בסוטה, עפר, מה בסוטה עפר על המים, דכתיב ומן העפר אשר יהיה וגו'. אף כאן במי חטאת עפר ע"ג מים, וזו היא הכשר מצותה לכתחילה (שם). וכתיב מים חיים אל כלי. דמשמע דהמים יהיו נתונין אל הכלי ולא אל העפר, דאל כלי משמע עפר ברישא פסול (שם). עליו לערבן. ונתן עליו לאו למימרא דאם הקדים עפר כשר, אלא למימרא להזהר שלאחר שיתן העפר למים יערבם באצבעו יפה ויחזיר המים שתחתיו עליו (שם). ואימא עליו דוקא. דאפר קודם למים כדכתיב ונתן עליו מים, ואל כלי להכי אתא שתהא חיותן בכלי. שלא ימלאם בכלי אחר ויערם לכלי זה, אלא כלי זה יתן לתוך המעיין וילקחו (צ"ל ויקלוח) המים לתוכו (שם). ומשני מה מצינו בכל מקום מכשיר למעלה. כגון בסוטה עפר למעלה שהוא המכשיר את המים והוי למעלה, דכולי עלמא מודו דמצוה להקדים המים כדכתיב ומן העפר וגו', אף כאן מכשיר למעלה. הלכך בע"כ סיפיה דקרא לגופיה ורישא לדרשה לערבן (שם).

א) נראה דצ"ל סתם לן תנא כת"ק דר"י דקאמר התם חצי לוג מים לסוטה ואעפ"כ תני התם רביעית למצורע אלמא וכו'.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com